

NORGES HØYESTERETT

Den 5. mars 2004 avsa Høyesterett dom i

HR-2004-00467-A, (sak nr. 2003/1488), straffesak, anke,

I.

Den offentlige påtalemyndighet

(statsadvokat Johan Kr. Øydegard)

mot

A

(advokat John Christian Elden)

II.

A

(advokat John Christian Elden)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(statsadvokat Johan Kr. Øydegard)

S T E M M E G I V N I N G :

(1) Dommer **Mitsem:** Saken gjelder straffutmålingen ved forsettlig drap, herunder om drapet er begått under særdeles skjerpene omstendigheter.

(2) A, født 00.00.1976, ble 15. august 2002 satt under tiltale for forbrytelse mot straffeloven § 233 første og annet ledd og straffeloven § 162 første ledd. For drapstiltalen er grunnlaget beskrevet slik:

”Natt til fredag 19. oktober 2001 i en leilighet i ----veien ---- i X i Y stakk han B en rekke ganger i hodet, halsen og ryggen med kniv. Han sparket eller trampet henne i ansiktet og overkroppen slik at hun fikk kjevebrudd, tallrike ribbensbrudd og knust leveren. B døde av en kombinasjon av forblødning og sammenfall av lungene etter knivstikk.”

(3) Karmsund tingrett avsa 28. november 2002 dom med slik domsslutning:

”1. A f 00.00.76 dømmes for overtredelse av strl § 233, 1. jf 2. ledd og en overtredelse av strl § 162, 1. jf 5. ledd, sammenholdt med strl § 62, 1. ledd, til en straff av fengsel i 16 – seksten – år. Straffen er en felles straff med Drammen byretts betingede dom avsagt den 16 05 01, jf. strl § 54 nr 3.

Ved soning av straffen kommer 406 – firehundreogseks – dager til fradrag for varetektsfengsel.

2. Han dømmes i tillegg til å betale erstatning til C for lidt økonomisk tap med kr 20.242,50 – tjuetusentohundreogførtito 50/100 – og for ikke-økonomisk skade med kr 150.000 – etthundreogfemtitusen –. Beløpene forfaller til betaling 2 – to – uker etter at dommen er forkynt.

3. Saksomkostninger idømmes ikke.”

(4) Dommen ble avsagt under dissens hva straffutmålingen angår, idet rettens formann mente straffen burde settes til fengsel i 13 år.

(5) Domfelte er tidligere straffedømt fire ganger, og som det fremgår av punkt 1 i domsslutningen, var straffen en fellesstraff med en betinget dom fra 2001. Denne dommen gjaldt en legemsfornærmelse med skadefølge, hvor domfelte ble ilagt 30 dagers betinget fengsel og en bot.

(6) Domfeltes anke til Gulating lagmannsrett ble fremmet for så vidt angår bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet for drapet. Bevisanken ble imidlertid senere trukket, og lagmannsrettens ankebehandling begrenset seg dermed til straffutmålingen.

(7) Gulating lagmannsrett avsa 5. november 2003 dom med slik domsslutning:

”1. I Karmsund tingretts dom i sak 619-02M gjøres den endring av straffen settes til fengsel i 13 – tretten – år.

2. Varetektsfradraget settes til 699 – sekshundreogtittini – dager.”

(8) Saksforholdet og domfeltes personlige forhold fremgår av tingrettens og lagmannsrettens domsgrunner.

(9) Påtalemyndigheten har påanket dommen til skjerpelse av straffen. Domfelte har motanket over straffutmålingen, herunder spørsmålet om det – slik så vel tingretten som lagmannsretten kom til – forelå ”særdeles skjerpende omstendigheter” etter straffeloven § 233 annet ledd, annet punktum.

(10) *Mitt syn på saken:*

(11) Det drapet saken gjelder fant sted 19. oktober 2001. Domfelte hadde truffet den drepte tidligere i samme måned og hatt seksuell omgang med henne. Han fikk deretter høre rykter om at hun var HIV-positiv, og han oppsøkte henne hjemme for å forlange at hun lot seg HIV-teste. Han hadde da med seg en større kniv, som senere ble brukt som drapsvåpen, men det er uklart om han truet med den. Uten at domfelte fikk vite om dette, etterkom fornærmede domfeltes krav og lot seg HIV-teste. Analyseresultatet ankom legekontoret 17. oktober og viste at ryktet var ubegrunnet. Fornærmede fikk aldri kjennskap til resultatet.

(12) Domfelte hadde for sin del søkt lege 18. oktober 2001 og fått vite at smittefaren etter en heteroseksuell kontakt var svært liten, men at det for hans del – på grunn av inkubasjonstiden – ikke var noe poeng å la seg HIV-teste. Utover kvelden inntok han

endel alkohol og forskjellige medikamenter, og hans tanker skal da ha dreid seg om fornærmede og at hun kunne ha smittet ham.

- (13) Det videre hendelsesforløpet drapsnatten er i tingrettens dom beskrevet slik:

”En gang etter kl 0300 natt til fredag den 19 10 01 oppsøkte tiltalte så blokken der B bor, bevæpnet med den samme kjøkken/kjøttkniven som nevnt tidligere. Han knuste en trådglassrute ved hoveddøren til oppgangen hennes, slik at han kunne låse opp innenfra, og oppsøkte B i fjerde etasje. B må ha gått med på å åpne for tiltalte, og det oppstod konfrontasjon mellom dem da hun forsøkte å få tiltalte til å gå.

Tiltalte tok nå tak i B og stakk henne minst 13 ganger i hodet og kroppen. Av stikksårene fremhever retten ett der skallen er blitt presset ned mot hjernevevet og hjernen – en skade som kan være dødelig ubehandlet. Videre ble B påført et stikk ved strupen, der en stor flenge av halsen er vrent ut. Stikket var isolert sett ikke livstruende utover faren for betydelig blodtap. Hun er videre påført stikksår både i venstre og høyre lungeregion. Både på venstre og høyre side er tre ribbein skåret tvers over, stikkene har gått inn i lungene og ført til punktering og store blodansamlinger i lungene. Ett av stikkene er gått gjennom bukhalen og inn i leveren. Stikkene påførte B umiddelbare pustevansker og betydelige indre blødninger, og de rettsmedisinske sakkyndige har uttalt at skadene er så omfattende at de ville være dødelige selv med rask, adekvat sykehusbehandling.

Tiltalte forlot stedet. På vei hjem har han etter alt å dømme kastet skoene han hadde på seg - et par mokasiner som senere er funnet. Han brukte også flekkfjerner på noen av klærne, og la dem i vask ved å sette på vaskemaskinen. Etter igjen å ha brukt mobiltelefonen et høyt antall ganger, returnerte han til Bs bopel, der han var innom leiligheten, og deretter brukte et håndkle for å få gnidd bort fingeravtrykk som kunne være avsatt. Han hadde nå bestemt seg for å prøve å gi inntrykk av at B var blitt utsatt for en seksualforbrytelse, og snudde henne derfor rundt på reposet utenfor inngangsdøren, slik at beina hennes ble liggende nedover trappen. Han tok også av henne trusen, som ble kastet mellom trappene og ned i gangen.

Tiltalte påførte nå også B flere kraftige spark og/eller tramp – sistnevnte antagelig det mest nærliggende alternativ – som førte til brudd i ribbein nr 3-11 på venstre side og nr 4-10 på høyre. Ribbeina ble følgelig presset mot leveren, og førte til massiv – isolert sett dødelig knusning av leveren. Han sparket eller trampet også B i nedre del av ansiktet, slik at underkjeven brakk tvers av.”

- (14) Etter å ha gjengitt tingrettens beskrivelse, oppsummerte lagmannsretten hendelsesforløpet med at det dreide seg om ”et brutalt drap, utført med en ubeskrivelig råhet”, og at voldsutøvelsen var ”overdreven, intensiv, langvarig og ødeleggende” og vitnet om ”en klar drapshensikt”.
- (15) Som det fremgår av blant annet Rt. 2002 side 262 skal det ved vurderingen av om det foreligger særdeles skjerpende omstendigheter etter straffeloven § 233 annet ledd anlegges en relativt bred vurdering. Selve drapshandlingen vil stå sentralt, men også bakgrunnen for handlingen, domfeltes subjektive forhold og etterfølgende omstendigheter kan tillegges vekt. Lagmannsretten har tatt dette utgangspunktet, og har videre pekt på at da enhver drapshandling vil være en alvorlig og ofte brutal og gruoppvekkende handling, må det – som fremhevet i Rt. 2003 side 893 - ”komme en god del mer til” for at straffeskjerpelsen skal få anvendelse. Til den konkrete vurderingen av det aktuelle drapet, bemerket lagmannsretten deretter:

”Drapet er i foreliggende tilfelle resultat av omfattende, vedvarende og smertefull voldsbruk bl.a. med en betydelig antall dype knivstikk, flere av dem dødelige hver for

seg. Det er ved flere tilfeller brukt sterk kraft, bl.a. ved det knivstikket som gikk inn til hjernevevet, og ved at tre ribben var skåret tvers over. Hvor lenge B var ved bevissthet er usikkert, men mye kan tyde på at hun mistet bevisstheten forholdsvis raskt. I alle tilfeller er det på det rene at hun ikke har vært i stand til å yte noen motstand, og slik sett vært et helt ut forsvarsløst objekt for A' voldsbruk. Han synes å har vært drevet av raseri og hevntrang, og har lagt for dagen en sjelden standhaftighet knyttet til bruken av kniv mot B. Til dette kommer at tiltalte vendte tilbake etter å ha vært hjemme for å vaske seg m.m., og gjenopptok voldsbruken med fornyet styrke og brutalitet. B var på dette tidspunkt sannsynligvis allerede død, uten at det får avgjørende betydning i relasjon til bruken av § 233 andre ledd. Retten legger også noe vekt på at forbrytelsen er forsøkt skjult som et seksualdrap.”

- (16) På denne bakgrunn konkluderte lagmannsretten med at drapet må ansees begått under særdeles skjerpende omstendigheter, slik at straffeskjerpelsen i straffeloven § 233 annet ledd, annet punktum får anvendelse. Jeg er enig i dette, og slutter meg også til lagmannsrettens begrunnelse.
- (17) Til straffutmålingen bemerker jeg innledningsvis at jeg er enig med lagmannsretten i at det ikke kan sees å foreligge formildende omstendigheter. Saken dreier seg om et uprovosert, rått og brutalt drap på en forsvarsløs kvinne, som ble oppsøkt i sitt hjem midt på natten, etter at domfelte – som hadde bevæpnet seg med drapskniven – brøt seg inn i oppgangen til hennes blokkleilighet. Handlingen ble avsluttet med den ytterligere mishandling og avkledning av offeret som fremgår av det jeg har sitert fra tingrettens og lagmannsrettens domsgrunner. Jeg finner ikke grunn til, i noen retning, å legge vekt på bakgrunnen for drapet – domfeltes ubegrunnede engstelse for å være blitt HIV-smittet av fornærmede. Det får heller ikke noen betydning at det nå er gått nær 2 ½ år siden drapet fant sted. Jeg nevner i denne forbindelse at det ble gjennomført rettspsykiatrisk undersøkelse både før tingrettens og lagmannsrettens behandling. Jeg går ikke nærmere inn på domfeltes vanskelige personlige og sosiale situasjon, herunder hans tiltagende rusadferd siden tidlig i tenårene, som heller ikke kan tillegges betydning i en sak som denne. Jeg legger til at domfelte, som ble pågrepet allerede drapsdagen, noe ut i varetektstiden erkjente det faktiske hendelsesforløpet, men bare så langt han mente å huske det som hadde passert, og for øvrig uten å tilstå. Med den bevissituasjonen som forelå, kan jeg imidlertid heller ikke se at dette kan tillegges nevneverdig vekt.
- (18) Drapshandlingen er det helt dominerende forholdet ved straffutmålingen. Men jeg legger til at også narkotikaforbrytelsen – oppbevaring av ca. 45 gram amfetamin og overdragelser av deler av stoffet – er en relativt alvorlig forbrytelse som må tillegges noe vekt ved straffutmålingen.
- (19) Etter mitt syn bør straffen settes på linje med nivået i Rt. 2003 side 247, til fengsel i 14 år. I utgangspunktet synes riktignok saksforholdet å ha vært enda noe grovere i saken fra 2003, slik også lagmannsretten har pekt på. Men domfelte i denne saken var en tidligere ustraffet, ung mann, 18 ½ år på gjerningstiden, og det ble for øvrig også lagt til grunn at han hadde begått drapet med såkalt ”sannsynlighetsforsett”.
- (20) Tingretten fastsatte varetektsfradraget til 406 dager. Forsvareren har gjort gjeldende at fradraget der skulle ha vært 421 dager. Det er vist til at det etter straffeloven § 60 – som ble endret ved lov 28. juni 2002 nr. 55 – skal ”gis et ytterligere fradrag som svarer til en dag for hvert påbegynte tidsrom av 2 døgn som den dømte har vært underlagt fullstendig isolasjon”. Endringen trådte i kraft 1. oktober 2002, med virkning for saker pådømt i

tingretten etter ikrafttredelsen. Aktor har ikke bestridt at kriteriene for ytterligere fradrag foreligger og har heller ikke hatt bemerkninger til forsvarerens beregning.

- (21) Dermed er også varetektsfradraget i lagmannsrettens dom blitt tilsvarende for lavt. Domfelte ble imidlertid overført til foregrepet soning i tidsrommet mellom tingrettens og lagmannsrettens dom, jf. straffeprosessloven § 453. Det er da opp til påtalemyndigheten å se til at varetektstiden i tidsrommet etter tingrettens dom kommer til fradrag, jf. straffeprosessloven § 460 og påtaleinstruksen § 29-1. Jeg finner det derfor riktigst å foreta en korreksjon i tingrettens varetektsfradrag.
- (22) Jeg stemmer etter dette for denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres disse endringer:

1. Straffen settes til fengsel i 14 – fjorten – år.
2. Punkt 2 i domsslutningen utgår. Varetektsfradraget skal være 421 – firehundreogtjueen – dager ved tingrettens dom.

- (23) Dommer **Matningsdal:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (24) Dommer **Oftedal Broch:** Likeså.
- (25) Dommer **Flock:** Likeså.
- (26) Dommer **Gjølstad:** Likeså.
- (27) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres disse endringer:

1. Straffen settes til fengsel i 14 – fjorten – år.
2. Punkt 2 i domsslutningen utgår. Varetektsfradraget skal være 421 – firehundreogtjueen – dager ved tingrettens dom.